

*Дусановський С. К.,
аспірант кафедри міжнародного приватного права
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДОКТРИНА «FORUM NON CONVENIENS» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ BREXIT

Анотація. У статті здійснено аналіз особливостей застосування доктрини *forum non conveniens* у судовій практиці Англії крізь призму впливу Brexit. Проаналізовано передумови, за яких англійські суди традиційно розглядають значну кількість транскордонних справ, що стосуються іноземних організацій та подій, які мають міжнародний характер. Визначено ключові зміни, що відбулися після завершення перехідного періоду 1 січня 2021 року, коли Сполучене Королівство остаточно вийшло зі складу Європейського Союзу. Зазначено, що вихід з ЄС істотно вплинув на правові засади юрисдикції у цивільних і комерційних справах, оскільки припинено дію Регламенту (ЄС) № 1215 / 2012 (Регламент Брюссель Іа), правова основа якого пов'язана з Договором ЄС, чинність якого Велика Британія вирішила не зберігати.

Доведено, що механізм *forum non conveniens* набуває особливої актуальності у зв'язку з відсутністю регулювання, що ґрунтується на взаємності всередині ЄС, що раніше виключало можливість подання заяв про незручний форум. Визначено, що сьогодні англійські суди мають ширші дискреційні повноваження при оцінці доцільності розгляду справ за наявності альтернативного форуму та зважують аргументи щодо справедливості, ефективності й доступності правосуддя у запропонованій іноземній юрисдикції. Відзначено, що незважаючи на посилення ролі доктрини *forum non conveniens*, англійські суди залишаються обережними у задоволенні заяв про передання справи іншому форуму, якщо існують сумніви щодо спроможності іноземного суду забезпечити належний рівень судового захисту.

Підсумовано, що після Brexit спостерігається своєрідне відродження доктрини *forum non conveniens* в англійському праві як одного з механізмів гнучкого врегулювання юрисдикційних спорів у транснаціональних процесах. Запропоновано перспективи подальшого розвитку практики застосування цієї доктрини, що набуває особливої ваги для міжнародних учасників судових проваджень, які мають враховувати нові реалії взаємодії з англійською правовою системою. Підкреслено важливість розуміння усіма сторонами транскордонних спорів сучасних підходів англійських судів до визначення компетентного форуму та можливостей оскарження юрисдикції за допомогою механізму *forum non conveniens*.

Ключові слова: міжнародна юрисдикція, «*forum non conveniens*», вибір суду, транскордонні спори, англійське право, Brexit.

Постановка проблеми. Англійські суди часто розглядають спори за участю іноземних організацій та щодо транснаціональних подій. Однак, як відомо, 1 січня 2021 року завершився перехідний період і Сполучене Королівство Великої Британії вийшло з Європейського Союзу (ЄС), що неабияк вплинуло на відносини Великої Британії з Європою, а отже, і зі світом

у цілому. Одним із таких наслідків є вплив Brexit на право, що регулює юрисдикцію в транскордонних справах. До того ж, заяви про незручний форум, ймовірно, стануть більш поширеними після Brexit, а разом з ним і скасування переробленого Брюссельського регламенту (за яким такі заяви не дозволялися). Після припинення дії єдиного механізму врегулювання юрисдикційних спорів у межах ЄС для Великої Британії постала необхідність по-новому визначати баланс між правом сторін на доступ до правосуддя та повагою до принципу зручного форуму. Відсутність чітких норм ЄС щодо взаємного визнання та виконання судових рішень зумовлює посилення ролі внутрішнього права та судової практики у вирішенні питань компетентності судів. У цих умовах доктрина *forum non conveniens* набуває особливої актуальності, оскільки дозволяє англійським судам відмовлятися від юрисдикції у разі наявності більш відповідного іноземного форуму для розгляду спору. Разом із цим виникають нові виклики, пов'язані з необхідністю забезпечення правової визначеності та передбачуваності судових рішень у контексті багатовекторних міжнародних зв'язків та зміни усталених підходів до юрисдикції після виходу Великої Британії з ЄС.

Стан дослідження. Питання Brexit є предметом численних обговорень серед українських науковців та практиків. Проте вплив Brexit на право, що регулює юрисдикцію в транскордонних справах, висвітлюють у своїх доробках переважно зарубіжні дослідники. Так, А. Арзанде [2] аналізує доцільність перегляду класичного тесту *Spiliada*, що є основним орієнтиром для визначення зручності форуму в англійському праві. У своїй статті він акцентує на необхідності адаптації цього підходу до сучасних умов, що склалися після Brexit, коли традиційні механізми взаємного визнання та виконання рішень більше не діють.

М. Ахмед [1] досліджує практику англійських судів щодо юрисдикції у справах проти транснаціональних корпорацій та розкриває, як останні рішення Верховного Суду Великої Британії впливають на підхід до матеріальної відповідальності і юрисдикції після виходу країни з ЄС. Автор звертає увагу на складнощі, що виникають у зв'язку з відсутністю уніфікованого правового режиму, та пропонує власне бачення розвитку відповідної практики.

Ф. Фаррінгтон [5] детально аналізує повернення до доктрини *forum non conveniens* у контексті корпоративної відповідальності після Brexit, акцентуючи на наслідках для потерпілих у справах, що стосуються транснаціональних деліктів та порушення прав людини. Він підкреслює потенційні прогалини у захисті прав позивачів та ризики зловживань з боку транснаціональних компаній у разі зловживання заявами про незручний форум.

Отже, у науковому дискурсі зарубіжних авторів простежується прагнення оцінити ефективність традиційних підходів до

визначення компетентної юрисдикції в умовах нових викликів, пов'язаних із виходом Великої Британії з правового поля ЄС.

Мета статті – розглянути застосування доктрини «forum non conveniens» через призму Brexit.

Виклад основного матеріалу. Після закінчення перехідного періоду подальше застосування Регламенту (ЄС) 1215 / 2012 про юрисдикцію та виконання рішень у цивільних і комерційних справах (перероблений) (Регламент Брюссель Іа) [11] відносно Великої Британії стало неможливим, оскільки його правова основа базується на Договорі ЄС [6], чинність якого після Brexit Велика Британія вирішила не зберігати. Таке рішення базувалося, зокрема, на тому, що вказаний договір ґрунтується на взаємності в межах ЄС, яка більше не застосовується до рішень у Великій Британії [7].

І, хоча залишається чинною Гаазька конвенція про угоди про вибір суду 2005 року (Гаазька конвенція) [4], її дія має низку обмежень. Зокрема, Гаазька конвенція застосовується лише до угод про виключний вибір суду. За всіх інших обставин питання повертається до внутрішнього права.

Варто відзначити, що підхід Великої Британії до юрисдикції в транскордонних справах ґрунтується на загальному праві, доповненому статутом. Отже, відбувається розширення сфери застосування доктрини загального права «forum non conveniens». Загалом «forum non conveniens» дозволяє англійським судам зупинити провадження, якщо є більш доцільний форум, і зупинення відповідає інтересам сторін та цілям правосуддя. Разом з тим, хоча досліджувана доктрина ніколи повністю не виключалася з арсеналу англійських судів, її застосування було суттєво обмежене згідно з брссельським режимом, як це тлумачить Суд Європейського Союзу (ЄС) у справі «Owusu» [3].

Зауважимо, що статті 66–69 Угоди про вихід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з Європейського Союзу та Європейського співтовариства з атомної енергії від 19 жовтня 2019 року [14], містять положення про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень, а також застосовне право. Так, пункт «а» статті 67 (1) Угоди передбачає, що юрисдикція регулюється Регламентом Брюссель Іа, якщо провадження розпочато до закінчення перехідного періоду [13]. Таким чином, англійські суди продовжуватимуть виносити рішення у випадках, коли юрисдикція регулюється Регламентом Брюссель Іа, стосовно проваджень, розпочатих до 1 січня 2021 року. У свою чергу, у пункті «б» зазначається, що події, які призвели до заподіяння шкоди, якщо такі події відбулися до закінчення перехідного періоду, у Великій Британії, застосовується Регламент Рим II [10].

Слід зазначити, що в аспекті вибору права для транскордонних деліктів, Велика Британія мудро вирішила прийняти Римський регламент II як збережене право ЄС [2]. Адже, на відміну від Регламенту Брюссель Іа, Регламент Рим II не вимагає взаємності та має «erga omnes». Це означає, що суди держав-членів застосовуватимуть Регламент Рим II після Brexit до справ, пов'язаних із Великою Британією, відповідно до принципу універсального застосування. Так, якщо на материнську компанію подають до суду у зв'язку з діяльністю іноземної дочірньої компанії, і сторони не уклали угоду про вибір права, то застосовним правом, згідно зі статтею 4 (1) Регламенту «Рим II», є право країни, де виникла шкода, тобто зазвичай це право іноземної держави. Це може бути право, яке є або нерозвиненим, або іншим чином непридатним для провадження позивача

в англійських судах. Однак сторони можуть натомість покладатися на англійське деліктне право як на застосовне право за замовчуванням, вирішивши не посилаючись на зміст іноземного права або не доводити його [5]. Після Brexit англійський суд може вирішити не здійснювати юрисдикцію щодо материнської компанії, зупинивши провадження, якщо переважання факторів зв'язку вказує на наявність іншого форуму, який є більш доцільним для розгляду спору [8]. Водночас, як влучно відзначають науковці, наявність «forum non conveniens» може допомогти англійським судам запобігти юрисдикційним оскарженням проти материнських компаній за шкоду, завдану їхніми дочірніми компаніями [1].

Принагідно зауважимо, що нині доктрина forum non conveniens переживає відродження в Англії після Brexit та, як наслідок, відмови від переробленого Брюссельського регламенту ЄС (згідно з яким заяви forum non conveniens не дозволялися). Тому важливо, щоб кожен, хто бере участь у транскордонних судових процесах, розумів підхід, який застосовують англійські суди під час розгляду заяв із застосуванням доктрини «forum non conveniens». Це передбачає застосування так званого «тесту Спіліади», який вперше був викладений у справі *Spiliada Maritime Corporation проти Cansulex Limited* [1987] 1 AC 460 [10]. При цьому, чудовий огляд того, як працює тест Спіліади, включаючи безцінні рекомендації щодо його застосування в сучасну епоху надає рішення Високого суду у справі *Al-Aggad проти Al-Aggad* [2024] EWHC 673 [9]. Це рішення також демонструє, що хоча існують більшш можливості для оскарження англійської юрисдикції в епоху після Brexit, Англія залишається провідним центром вирішення спорів, і англійські суди не перенаправлятимуть спір в інше місце, якщо вони не будуть впевнені, що там буде здійснено правосуддя. Так, зокрема, у вказаній справі позивачка розпочала судовий процес проти трьох своїх братів і сестер стосовно сімейної саудівської компанії. Зокрема, було висунуто дві ключові вимоги:

1) Позов про порушення договору 2009 року, за яким позивач погодилася продати право власності на акції компанії, що належали їй, в обмін на готівку. Позивач стверджувала, що їй так і не виплатили належну за цим договором грошову суму.

2) Позивач стверджувала, що відповідачі незаконно домоглися рішення суду в Саудівській Аравії у 2018 році, яке перешкоджало їй здійснювати права або розпоряджатися акціями компанії, які вона успадкувала від батька.

Позивачка була родом з Саудівської Аравії, але переїхала до Канади у 2005 році, де їй було надано притулок у 2011 році. Однак, згідно із законодавством Саудівської Аравії, позивачка все ще мала право бути громадянкою Саудівської Аравії. Відповідачі були громадянами та резидентами Саудівської Аравії, хоча вони зазвичай щороку проводили певний час в Англії.

Справа потрапила до компетенції англійських судів, коли позивачка особисто вручила документи третьому відповідачу в аеропорту Хітроу, доки він був у відпустці. Згодом документи було вручено першому та другому відповідачам у Саудівській Аравії відповідно до пункту 3.1 (3) CPR PD 6B, який дозволяє вручати англійські судові позови особі, яка знаходиться за межами юрисдикції, якщо вона є «необхідною або належною стороною» у провадженні, яке було вручено основному відповідачу.

Усі троє відповідачів стверджували, що позови проти них мають бути припинені на підставі незручності для них форуму («Заява Саудівської Аравії»).

Перший відповідач та Другий відповідач (але не Третій відповідач) також стверджували, що у випадку, якщо Суд відмовить у зупиненні позовів з підстав «forum non conveniens» на користь Саудівської Аравії, позови натомість мають бути зупинені з підстав «forum non conveniens» на користь Йорданії («Заява Йорданії»). Пані суддя Кокерілл повторила, що правовий тест, який слід застосовувати під час розгляду аргументу «forum non conveniens», – це тест, викладений лордом Гоффом у справі *Spiliada Maritime Corp проти Cansulex Ltd* [1987] AC 460 («Тест Спіліади»), про який вже зазначалося вище.

Зауважимо, що вказаний тест включає два етапи:

Етап 1: Відповідач повинен довести, що існує інший форум, який є явно більш доцільним, ніж англійський форум. Якщо відповідач цього не зробить, його заява про незручність форуму буде відхилена.

Етап 2: Якщо відповідач задовольняє вимоги Етапу 1, то на Етапі 2 тягар переходить до позивача, щоб продемонструвати, що існують особливі обставини, через які правосуддя вимагає, щоб судовий розгляд, тим не менш, відбувся в цій країні. Якщо такі особливі обставини існують, то заява про *forum non conveniens* буде відхилена.

Так, під час першого етапу Пані суддя дійшла висновку, що Саудівська Аравія, а не Англія, явно є природним місцем для провадження. Позов про порушення договору був позовом згідно із законодавством Саудівської Аравії та стосувався саудівської компанії. Так само позов про змову був позовом згідно із законодавством Саудівської Аравії щодо ймовірних неправомірних дій громадян Саудівської Аравії, які, як стверджувалося, мали місце в Саудівській Аравії та які нібито вплинули на інтереси позивачки щодо саудівських активів. Більшість свідків та документів, пов'язаних із позовами, також знаходилися в Саудівській Аравії. Пані суддя Кокерілл, однак, визнала, що існує кілька факторів, які вказують на те, що Англія є відповідним місцем для розгляду спору. Хоча ці фактори не завадили пані судді Кокерілл зробити висновок про те, що відповідачі досягли успіху на першому етапі, вона сказала, що, тим не менш, їх слід врахувати на другому етапі. Ці фактори включають:

- по-перше, відповідачі мали зв'язки з Англією (про що свідчить той факт, що вони регулярно відвідують Англію).
- по-друге, відповідачі володіли майном в Англії, щодо якого могло бути виконане рішення англійського суду.
- по-третє, усі відповідачі вільно володіли англійською мовою, тому їм не було б важко брати участь у судових процесах, що проводяться англійською мовою.

Пані суддя також зробила загальне зауваження, що Англія є «нейтральним» та «високоповажним» форумом для вирішення спорів.

На другому етапі тягар перейшов до позивачки, щоб «довести, використовуючи переконливі та об'єктивні докази, що існують особливі обставини, які, тим не менш, виправдовують відмову у зупиненні». Позивачка стверджувала, що в цьому випадку було застосовано принцип «суттєвого правосуддя», оскільки якби вона була змушена подавати свої позови до судів Саудівської Аравії, існував би «реальний ризик» того, що вона не зможе отримати суттєве правосуддя. Це пояснювалося тим, що позивачка є біженкою, яка фізично не може повернутися до Саудівської Аравії, а це означає, що вона не зможе розпочати та брати участь у судових процесах у Саудівській Аравії.

Відповідачі відповіли, що це не було проблемою, оскільки позивачка могла розпочати та брати участь у провадженні у Саудівській Аравії дистанційно. На жаль (для Відповідачів), експертні висновки, надані Суду, показали, що це не було життєздатним рішенням. Позивачка могла би розпочати провадження в судах Саудівської Аравії лише за умови, що вона зможе підтвердити свою особу, а згідно із законодавством Саудівської Аравії єдиний спосіб, яким громадянка Саудівської Аравії може підтвердити свою особу, – це пред'явити «національне посвідчення особи Саудівської Аравії». Хоча Позивачка отримала притулок у Канаді, вона все ще кваліфікувалася як громадянка Саудівської Аравії згідно із законодавством Саудівської Аравії і не мала національного посвідчення особи Саудівської Аравії, оскільки воно з'явилося лише після того, як позивачка втекла з Саудівської Аравії. Відповідачі запропонували різноманітні «рішення» цієї проблеми, але всі вони або вимагали від позивачки підтвердити свою особу за допомогою національного посвідчення особи Саудівської Аравії (наприклад, оформлення довіреності в Саудівській Аравії, щоб місцевий адвокат міг вести провадження від її імені), або були явно абсурдними (наприклад, припущення, що позивачка мала би організувати для свого (нині покійного) батька розпочати провадження у Саудівській Аравії). Відповідачі також не надали задовільного пояснення того, як – навіть якби позивачка змогла успішно розпочати провадження в Саудівській Аравії – вона зможе належним чином домагатися цих позовів, оскільки вона не зможе фізично бути присутньою в саудівському суді для надання свідчень. Таким чином, суддя дійшла висновку, що існує реальний ризик того, що позивачка не зможе домогтися правосуддя в Саудівській Аравії. Цей ризик, разом із зв'язками Відповідачів з Англією, визначеними на Етапі 1, становить особливі обставини, що виправдовують відхилення Заяви Саудівської Аравії.

Що стосується заяви Йорданії, то нездатність третього відповідача підтримати цю заяву означала, що вона була приречена з самого початку. Перший та другий відповідачі по суті пропонували провести два паралельні провадження: одне провадження проти третього відповідача в Англії, а інше – проти першого та другого відповідачів в Йорданії. Оскільки питання в цих паралельних провадженнях значною мірою перетинатимуться, існував би ризик того, що англійські та йорданські суди винесуть несумісні рішення. Пані суддя Кокерілл не була готова розглянути цей ризик, особливо враховуючи, що перший та другий відповідачі не змогли визначити жодних переконливих причин, чому Йорданія є більш підходящою юрисдикцією для спору, ніж Англія (дійсно, перший та другий відповідачі звернулися до Йорданії лише як до «також керованого» форуму після того, як їм не вдалося переконати пані суддю Кокерілл, що спір слід розглядати в Саудівській Аравії).

Як бачимо, з рішення щодо справи *Al-Aggad проти All-Aggad* можна винести декілька ключових моментів:

Англійські суди застосовують рішучий, але збалансований підхід до заяв про незручний форум (*forum non conveniens*), вважаючи себе вправними у вирішенні іноземних спорів і не дозволяти успішно розглядати заяви про незручний форум (*forum non conveniens*), якщо є побоювання щодо здатності запропонованого іноземного форуму здійснювати правосуддя. Однак це не означає, що незручний форум легко відхилити. Пані суддя Кокерілл наголосила, що англійські суди усвідомлюють ризик порушення міжнародної ввічливості. Причина, чому позивачка

виграла справу, полягала в тому, що вона надала точне пояснення того, чому вона зіткнеться з особливими труднощами у досягненні правосуддя в Саудівській Аравії – широкий аргумент про те, що саудівські суди загалом поступаються англійським, не мав би успіху.

Якщо є кілька відповідей, важливо, щоб вони координували свої дії один з одним, якщо бажають оскаржити юрисдикцію Англії. Нездатність третього відповідача підтримати Йорданську заяву означала, що вона була приречена на провал.

Для сторони у справі, яка бажає уникнути провадження в англійському суді, оскарження юрисдикції «forum non conveniens» є крайнім заходом. Якщо потенційний відповідач має намір уникнути юрисдикції англійських судів, то часто існують проактивні кроки, які він може вжити до початку провадження. У досліджуваній справі найкращим способом для відповідачів уникнути англійських судів було б уникнути особистого вручення судових документів у юрисдикції, і тому третій відповідач зробила значну стратегічну помилку, дозволивши бути виявленою та врученою в аеропорту Хітроу. Різні зв'язки відповідачів з Англією (наприклад, володіння нерухомістю в Англії) також підірвали їхню здатність успішно подати заяву із застосуванням доктрини «forum non conveniens».

Таким чином, у справі Al-Aggad проти Al-Aggad [2024] EWHC 673 (Comm) Високий суд відхилив клопотання трьох відповідачів, які проживають за кордоном, про зупинення провадження в Англії з підстав «forum non conveniens», щоб позови позивачки могли бути розглянуті в Саудівській Аравії або Йорданії.

На наш погляд, це рішення слугує корисним прикладом підходу, який мають застосовувати англійські суди до розгляду заяв про незручний форум (forum non conveniens). Це рішення також є корисним нагадуванням про те, що англійські суди вважають себе добре підготовленими до розгляду іноземних спорів.

Висновки. Нині доктрина «forum non conveniens» переживає відродження в Англії після Brexit та, як наслідок, відмови від переробленого Брюссельського регламенту ЄС (згідно з яким заяви forum non conveniens не дозволялися). Тому важливо, щоб кожен, хто бере участь у транскордонних судових процесах, розумів підхід, який застосовують англійські суди під час розгляду заяв із застосуванням доктрини «forum non conveniens». Водночас слід зазначити, що в аспекті вибору права для транскордонних деліктів, Велика Британія мудро вирішила прийняти Римський регламент II як збережене право ЄС. Адже, на відміну від Регламенту Брюссель Іа, Регламент Рим II не вимагає взаємності та має «erga omnes». Це означає, що суди держав-членів застосовуватимуть Регламент Рим II після Brexit до справ, пов'язаних із Великою Британією, відповідно до принципу універсального застосування. Так, якщо на материнську компанію подають до суду у зв'язку з діяльністю іноземної дочірньої компанії, і сторони не уклали угоду про вибір права, то застосовним правом, згідно зі статтею 4 (1) Регламенту «Рим II», є право країни, де виникла шкода, тобто зазвичай це право іноземної держави. Це може бути право, яке є або нерозвиненим, або іншим чином непридатним для провадження позивача в англійських судах. Однак сторони можуть натомість покладатися на англійське деліктне право як на застосовне право за замовчуванням, вирішивши не посилаючись на зміст іноземного права або не доводити його.

Література:

1. Ahmed M. Private international law and substantive liability issues in tort litigation against multinational companies in the English courts: recent UK Supreme Court decisions and post-Brexit implications. *Journal of Private International Law*. 2022. № 18(1). P. 56–82.
2. Arzandeh A. Should the Spiliada Test Be Revised? *Journal of Private International Law*. 2014. №10 P. 89–101.
3. Owusu A. v Jackson N. B., trading as «Villa Holidays Bal-Inn Villas» and Others. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 1 March 2005. *Reports of Cases*. 2005. I-01383. Case C-281/02. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-281/02> (last accessed: 16.07.2025).
4. Private International Law (Implementation of Agreements) Act 2020. *UK Public General Acts*. 2020. 24 p. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/24/contents> (last accessed: 16.07.2025).
5. Farrington F. A return to the doctrine of forum non conveniens after Brexit and the implications for corporate accountability. *Journal of Private International Law*. 2022. №18(3). P. 399–423.
6. Gauthier v Belgium. Decision (Application No. 12603/86). *European Commission of Human Rights*. 6 March 1989.
7. Kiestra L.R. The Impact of the European Convention on Human Rights on Private International Law. *Intersentia*, 2014. 382 p.
8. Mark (Respondent) v Mark (Appellant). Judgment. *House of Lords*. [2005] UKHL 42. Session 2005–06. On appeal from: [2003] EWCA Civ 168. Delivered on 30 June 2005. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldjudgmt/jd050630/mark-1.htm> (last accessed: 16.07.2025).
9. Rana Al-Aggad v Talal Al-Aggad and Others. Judgment. *King's Bench Division (Commercial Court)*. [2024] EWHC 673 (Comm). Judgment date: 22 March 2024. Case No: CL-2022-000230. URL: <https://vlex.co.uk/vid/rana-aggad-v-talal-1028294079> (last accessed: 16.07.2025).
10. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/864/oj/eng> (last accessed: 16.07.2025).
11. Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/1215/oj/eng> (last accessed: 16.07.2025).
12. Spiliada Maritime Corporation v Cansulex Limited [1987] 1 AC 460. URL: <https://uolllb.com/blogs/uol/spiliada-maritime-corp-v-cansulex-ltd-1987> (last accessed: 16.07.2025).
13. The Brexit transition period ended on 31 December 2020. *UCL News* : website. URL: <https://surl.li/bnzgsk> (last accessed: 16.07.2025).
14. The EU-UK Withdrawal Agreement. *European Commission* : website. URL: <https://surl.li/ngjceg> (last accessed: 16.07.2025).

Dusanovskyy S. The doctrine of «forum non conveniens» through the Brexit perspective

Summary. The article analyzes the peculiarities of applying the forum non conveniens doctrine in English judicial practice through the prism of Brexit's impact. It analyzes the preconditions under which English courts traditionally consider a significant number of cross-border cases involving foreign organizations and events of an international nature. It identifies the key changes that took place after the end of the transition period on January 1, 2021, when the United Kingdom finally left the European Union. It notes that the withdrawal from the EU has significantly affected the legal basis of jurisdiction in civil and commercial disputes, as Regulation (EU) No. 1215 / 2012 (Brussels Ia Regulation) ceased to apply, the legal basis of which is linked to the EU Treaty, which the UK decided not to retain.

It has been proven that the forum non conveniens mechanism is particularly relevant in the absence of regulation based on reciprocity within the EU, which previously excluded the possibility of filing applications for an inconvenient forum. It has been determined that today, English courts have broader discretionary powers in assessing the appropriateness of hearing cases where there is an alternative forum and weigh arguments regarding the fairness, efficiency, and accessibility of justice in the proposed foreign jurisdiction. It is noted that despite the strengthening of the role of the forum non conveniens doctrine, English courts remain cautious in granting applications for transfer of a case to another forum if there are doubts about the ability of a foreign court to provide an adequate level of judicial protection.

It is summarized that after Brexit, there has been a kind of revival of the forum non conveniens doctrine in English law as one of the mechanisms for flexible resolution of jurisdictional disputes in transnational proceedings. Prospects for the further development of the practice of applying this doctrine are proposed, which is of particular importance for international participants in court proceedings who must take into account the new realities of interaction with the English legal system. The importance of understanding by all parties to cross-border disputes of the modern approaches of English courts to determining the competent forum and the possibilities of challenging jurisdiction through the forum non conveniens mechanism is emphasized.

Key words: international jurisdiction, «forum non conveniens», choice of court, international civil disputes, transnational events, Brexit.

Дата надходження статті: 16.07.2025

Дата прийняття статті: 25.07.2025

Опубліковано: 30.09.2025